ખાસ આમનોંધ (Journal Proper)

1. પ્રસ્તાવના

5. આખરનોંધો

2. ખાસ આમનોંધનો અર્થ

- 6. હવાલાનોંધ
- 3. ખાસ આમનોંધમાં નોંધાતા વ્યવહારો
- 7. ભલસધારણા નોંધ સ્વાધ્યાય
- 4. ખાતાની કેરબદલીના વ્યવહારો

1. પ્રસ્તાવના (Introduction)

આપણે અગાઉ પેટાનોંધોના પ્રકરણમાં વિવિધ પેટાનોંધોનો અભ્યાસ કર્યો. ખાસ આમનોંધ પણ પેટાનોંધનો જ એક પ્રકાર છે. જે વ્યવહારની નોંધ અન્ય કોઈ પેટાનોંધમાં ન થાય, તેવા ધંધાકીય વ્યવહારો નોંધવા માટે ખાસ આમનોંધ રાખવામાં આવે છે. આમ, જે વ્યવહારો ખરીદનોંધ, વેચાણનોંધ, ખરીદપરત નોંધ, વેચાણપરત નોંધ, લેણીહૂંડી નોંધ, દેવીહૂંડી નોંધ, રોકડમેળ કે પેટા રોકડમેળમાં નોંધી શકાય તેવા ન હોય તેવા વ્યવહારો ખાસ આમનોંધમાં નોંધાય છે. દા.ત., ₹ 5000નું ફર્નિચર પાર્થિવને વેચ્યું. અહીં મિલકતનું ઉધાર વેચાણ કરવામાં આવેલ છે, જે ઉપર્યુક્ત પૈકીની કોઈ પણ પેટાનોંધમાં નોંધી શકાતું નથી. આવા ધંધાકીય વ્યવહારો ખાસ આમનોંધમાં નોંધવામાં આવે છે, જે પેટાનોંધોનો જ એક ભાગ છે.

2. ખાસ આમનોંધનો અર્થ (Meaning of Journal Proper)

અન્ય પેટાનોંધોમાં જે વ્યવહારો સામાન્યતઃ નોંધાતા નથી તેવા વ્યવહારો જે પેટાનોંધમાં નોંધવામાં આવે છે, તેને ખાસ આમનોંધ કહે છે.

ખાસ આમનોંધનો ઉપયોગ ખૂબ જ મર્યાદિત સ્વરૂપના વ્યવહારો માટે કરવામાં આવે છે. ખાસ આમનોંધનો નમૂનો અગાઉ શીખી ગયેલ આમનોંધ જેવો જ છે. જેમાં તારીખ, વિગત, ખા.પા., ઉધાર ૨કમ અને જમા ૨કમ એમ પાંચ ખાનાં હોય છે, જે નીચે મુજબ દર્શાવી શકાય છે.

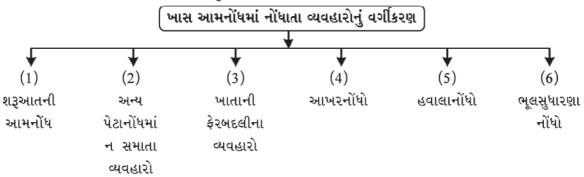
શ્રી	ની	ખાસ	આમનોંધ
~~		~!!*	~!!"!!"

તારીખ	વિગત	ખા.પા.	ઉધાર (₹)	જમા (₹)

3. ખાસ આમનોંધમાં નોંધાતા વ્યવહારો (Transactions of Journal Proper)

આપણે જાણીએ છીએ કે જે વ્યવહારો અન્ય પેટાનોંધોમાં નોંધી શકાય તેવા ન હોય તેવા વ્યવહારો ખાસ આમનોંધમાં નોંધાય છે.

સામાન્ય રીતે ખાસ આમનોંધમાં નીચે મુજબના વ્યવહારો નોંધવામાં આવે છે :

(1) શરૂઆતની આમનોંધ :

જ્યારે વેપારી ધંધો શરૂ કરે છે, ત્યારે શરૂઆતમાં જ પોતાની અંગત માલિકીની મિલકતો - દેવાં ધંધામાં લાવે છે. તેની ધંધાના ચોપડે ખાસ આમનોંધ લખવામાં આવે છે.

દા.ત., વિરેન્દ્ર ધંધો શરૂ કરવા ₹ 15,000 રોકડા, ₹ 10,000નું ફર્નિચર, ₹ 8000નો માલસ્ટૉક, ₹ 5000નાં અંગત દેવાં અને ₹ 3000નાં અંગત લેણાં ધંધામાં લાવ્યા. આ અંગેની નોંધ ખાસ આમનોંધમાં નીચે મુજબ થશે :

શ્રી વિરેન્દ્રની ખાસ આમનોંધ

તારીખ	વિગત		ખા.પા.	ઉધાર (₹)	જમા (₹)
	ફર્નિચર ખાતે	ઉ		10,000	
	માલસ્ટૉક ખાતે	Ġ		8000	
	લેણાં (દેવાદારો) ખાતે	Ġ		3000	
	તે દેવાં (લેણદારો) ખાતે				5000
	તે મૂડી ખાતે				16,000
	[બા.જે. : ₹ 10,000નું ફર્નિચર, ₹ 8000ન	ો માલસ્ટૉક,			
	₹ 3000ના લેણાં તથા ₹ 5000ના દેવાં સ	ાહિત ધંધો			
	શરૂ કર્યો તેનાં.]				
		કુલ સરવાળો		21,000	21,000

નોંધ : ધંધો શરૂ કરતી વખતે માલિક દ્વારા લાવવામાં આવેલ ₹ 15,000 રોકડા ખાસ આમનોંધમાં નોંધાશે નહિ, કારણ કે તેની નોંધ રોકડમેળમાં કરવામાં આવે છે.

(2) અન્ય પેટાનોંધોમાં ન સમાવાતા વ્યવહારો :

જે વ્યવહારની નોંધ અન્ય કોઈ પેટાનોંધોમાં ન થાય તેનો સમાવેશ ખાસ આમનોંધમાં કરવામાં આવે છે. આ પ્રકારના વ્યવહારોને મુખ્યત્વે ત્રણ ભાગમાં વહેંચી શકાય છે.

(અ) મિલકતની ઉધાર ખરીદી કે ઉધાર વેચાણ સમયે થયેલ નફો કે નુકસાનની નોંધ :

મિલકતની ઉધાર ખરીદી કે વેચાણના વ્યવહારો : જ્યારે કોઈ પણ મિલકતની ખરીદી કે વેચાણ રોકડેથી કરવામાં આવે ત્યારે તેની નોંધ રોકડમેળમાં કરવામાં આવે છે; પરંતુ જો મિલકતની ઉધાર ખરીદી કે વેચાણ તથા મિલકતની ઉધાર ખરીદી કે વેચાણ સમયે થયેલ નફ્ષો કે નુકસાનની નોંધ ખાસ આમનોંધમાં કરવામાં આવે છે.

દા.ત., (A) મેહુલે ₹ 20,000નું ફર્નિચર વિવેક ફર્નિચર માર્ટમાંથી શાખ પર ખરીદ્યું.

ફર્નિચર ખાતે

ß

20,000

તે વિવેક ફર્નિચર માર્ટ ખાતે

20,000

(બા.જે. : શાખ પર ફર્નિચર ખરીદ્યું તેના.)

(B) એક જૂનું યંત્ર કે જેની ચોપડે કિંમત ₹ 10,000, તે ₹ 8000માં મૌલિકને ઉધાર વેચ્યું.

મૌલિક ખાતે

G

ઉ

8000

યંત્ર વેચાણના નુકસાન ખાતે

2000

તે યંત્ર ખાતે

10,000

(બા.જે. : ₹ 10,000નું યંત્ર ₹ 8000માં

શાખ પર વેચ્યું તેના.)

(બ) એવા વ્યવહારો જેના માટે અલગ પેટાનોંધો રાખી હોય નહિ : કેટલીકવાર અમુક પ્રકારના વ્યવહારોની સંખ્યા ખૂબ જ મર્યાદિત હોય છે. તેવા વ્યવહારો માટે અલગ પેટાનોંધો ન રાખવામાં આવે, તો તેવા વ્યવહારો ખાસ આમનોંધમાં નોંધવામાં આવે છે. દા.ત., હૂંડીઓના વ્યવહારોની પેટાનોંધો બધા જ વેપારીઓ રાખતા નથી. ત્યારે તેવા હૂંડીઓના વ્યવહારોની નોંધ ખાસ આમનોંધમાં કરવામાં આવે છે તેમજ ઘણીવાર ઘણા વેપારીઓ પરતનોંધો એટલે કે ખરીદમાલપરત નોંધ અને વેચાણમાલપરત નોંધ રાખતા નથી. આ સંજોગોમાં ખરીદપરત કે વેચાણપરતના વ્યવહારો પણ ખાસ આમનોંધમાં જ નોંધવામાં આવે છે.

ઉદાહરણ 1 : યુવરાજ લેણીહૂંડી, દેવીહૂંડી, ખરીદપરત અને વેચાણપરતના વ્યવહારો માટે અલગ પેટાનોંધો રાખતા નથી. નીચેના વ્યવહારોની નોંધો ખાસ આમનોંધમાં લખો :

- (1) મયુર નામના દેવાદાર પર લેણાંની વસ્લાત માટે ₹ 8000ની હુંડી લખી, જે તેમણે સ્વીકારીને પરત કરી.
- (2) આપણા ₹ 7000ના દેવા પેટે કેતને લખેલી ₹ 5000ની હૂંડી આપણે સ્વીકારીને પરત કરી.
- (3) મયૂરે સ્વીકારેલી હૂંડી પાકતી તારીખે નકારાઈ.
- (4) ₹ 4000નો માલ ચેતનને પરત કર્યો. આ માલ દસ દિવસ પહેલાં ત્રણ માસની મુદતે શાખ પર ખરીદવામાં આવ્યો હતો.
- (5) પ્રણવે ₹ 2000નો માલ પરત કર્યો. જે આપણે બે માસની મુદતે શાખ પર વેચ્યો હતો.

શ્રી યુવરાજની ખાસ આમનોંધ

તારીખ	વિગત	ખા.પા.	ઉધાર (₹)	જમા (₹)
1	લેણીહૂંડી ખાતે ઉ તે મયૂર ખાતે [બા.જે. : ₹ 8000ની હૂંડી મયૂરે સ્વીકારી તેના.]		8000	8000
2	કેતન ખાતે ઉ તે દેવીહૂંડી ખાતે [બા.જે. : ₹ 5000ની દેવીહૂંડી સ્વીકારી કેતનને પરત કરી તેના.]		5000	5000
3	મયૂર ખાતે તે લેણીહૂંડી ખાતે [બા.જે. : ₹ 8000ની મયૂરની હૂંડી નકારાઈ તેના.]		8000	8000
4	ચેતન ખાતે ઉ તે ખરીદમાલપરત ખાતે [બા.જે. : ₹ 4000નો માલ ચેતનને પરત કર્યો તેના.]		4000	4000
5	વેચાણમાલપરત ખાતે ઉ તે પ્રણવ ખાતે [બા.જે. : ₹ 2000નો માલ પ્રણવે પરત કર્યો તેના.]		2000	2000
	કુલ સરવાળો		27,000	27,000

- (ક) વિશિષ્ટ પ્રકારના વ્યવહારો જે અન્ય પેટાનોંધોમાં નોંધવામાં આવતા નથી : અમુક વિશિષ્ટ પ્રકારના વ્યવહારોની નોંધ અન્ય કોઈ પેટાનોંધમાં કરવામાં આવતી નથી, તેથી તેમની નોંધ ખાસ આમનોંધમાં કરવામાં આવે છે.
- દા.ત., (1) ધર્માદામાં આપેલ માલ (2) નમૂનાથી ગયેલ માલ (3) અંગત વપરાશ માટે લીધેલ માલ (4) હૂંડીની નકરામણી (5) ઘાલખાધ (6) લેણીહૂંડીનો વેચાણશેરો (7) આગ, અકસ્માત, ચોરી વગેરેથી થયેલ માલનું નુકસાન (8) ઘસારો.

ઉદાહરણ 2 : નીચેના વ્યવહારો પરથી શ્રી અમરનાથના ચોપડે ખાસ આમનોંધ લખો :

2014

- ઑક્ટો. 1 ₹ 1500નો માલ ધર્માદામાં આપ્યો.
  - 2 ₹ 3000નો માલ નમ્ના તરીકે મફતમાં વહેંચ્યો.
  - 3 ₹ 2500નો માલ અંગત વપરાશ માટે ધંધામાંથી લઈ ગયા.
  - 4 ₹ 4000ની હૂંડી જે પ્રિયંકાએ સ્વીકારી હતી તે પાકતી તારીખે નકારાઈ.
  - 5 ₹ 3500 જે નરેશ પાસે લેણા હતા તે વસુલ થઈ શકે તેમ નથી.
  - 6 ₹ 2000ની લેણીહૂંડી વેચાણશેરો કરી ₹ 2050ના દેવા પેટે પંકજને આપી.
  - 7 ₹ 5000નો માલ આગથી બળી ગયો. જેની સામે વીમા કંપનીએ ₹ 4000નો દાવો મંજૂર કર્યો.
  - 8 ₹ 7000ની પડતરકિંમતનો માલ આપી ₹ 8000નું ફર્નિચર ખરીદ્યું.

શ્રી અમરનાથની ખાસ આમનોંધ

તારીખ	વિગત	ખા.પા.	ઉધાર (₹)	જમા (₹)
2014 ઑક્ટો.				
1	ધર્માદા ખાતે ઉ તે ખરીદ ખાતે		1500	1500
2	[બા.જે. : ₹ 1500નો માલ ધર્માદામાં આપ્યો તેના.] જાહેરાત ખર્ચ ખાતે તે ખરીદ ખાતે [બા.જે. : ₹ 3000નો માલ નમૂના તરીકે મફત વહેંચ્યો	-	3000	3000
3	તેના.] ઉપાડ ખાતે તે ખરીદ ખાતે [બા.જે. : ₹ 2500નો માલ અંગત વપરાશ માટે લઈ	-	2500	2500
4	ગયા તેના.] પ્રિયંકા ખાતે ઉ તે લેણીહૂંડી ખાતે [બા.જે. : ₹ 4000ની પ્રિયંકાની હૂંડી નકારાઈ તેના.]	_	4000	4000

તારીખ	વિગત		ખા.પા.	ઉધાર (₹)	જમા (₹)
5	ઘાલખાધ ખાતે તે નરેશ ખાતે [બા.જે. : ₹ 3500ની ઘાલખાધ પડી તેના.]	ઉ		3500	3500
6	પંકજ ખાતે તે લેણીહૂંડી ખાતે તે કસર (વટાવ) ખાતે [બા.જે. : ₹ 2000ની લેણીહૂંડી પંકજને વેચાણ આપી તેના.]	ઉ શેરો કરી		2050	2000 50
7	વીમા કંપની ખાતે આગથી થયેલ નુકસાન ખાતે તે ખરીદ ખાતે [બા.જે. : ₹ 5000નો માલ આગથી બળી ગયો વીમા કંપનીએ ₹ 4000નો દાવો મંજૂર રાખ્યો			4000 1000	5000
8	ફર્નિચર ખાતે તે ખરીદ ખાતે [બા.જે. : ₹ 7000નો માલ આપી ₹ 8000નું ખરીદ્યું તેના.]	^ઉ ફર્નિચર		7000	7000
	કુલ ર			28,550	28,550

4. ખાતાની ફેરબદલીના વ્યવહારો (Transactions of Account Transfer)

કોઈ પણ કારણસર એક ખાતામાંથી અંશતઃ કે પૂરેપૂરી રકમ બીજા ખાતામાં ફેરબદલી કરવાની હોય ત્યારે તેની નોંધ ખાસ આમનોંધમાં કરવામાં આવે છે. આ જ રીતે વર્ષાંતે એક ખાતું બંધ કરી સમગ્ર રકમ બીજા ખાતે ફેરબદલી કરવા માટે પણ ખાસ આમનોંધ લખવામાં આવે છે.

હવે આપણે ઉદાહરણની મદદથી સમજૂતી સ્પષ્ટ કરીએ :

દા.ત., (A) આકાશને ચૂકવવાના ₹ 5000 ધરતીએ કબૂલ્યા.

ખાસ આમનોંધ :

આકાશ ખાતે

G 5000

તે ધરતી ખાતે

5000

(બા.જે. : આકાશને ચૂકવવાના ધરતીએ

કબૂલ્યા તેના.)

(B) વર્ષને અંતે ઉપાડ ખાતું બંધ કરી મૂડી ખાતે ફેરબદલી કરવા નીચે મુજબ નોંધ થશે :

મૂડી ખાતે

ઉ

તે ઉપાડ ખાતે

(બા.જે. : ઉપાડ ખાતું બંધ કરી તેની બાકી મૂડી ખાતે લઈ ગયા તેના.)

5. આખરનોંધો (Closing Entries)

હિસાબી વર્ષને અંતે ખાતાં બંધ કરવાની નોંધો એટલે આખરનોંધો. હિસાબી વર્ષનાં અંતે માલનાં ખાતાં તેમજ માલની ખરીદીને લગતા ખર્ચનાં ખાતાં વેપાર ખાતે લઈ જઈ બંધ કરવામાં આવે છે અને ઊપજનાં ખાતાં તથા ખર્ચનાં ખાતાં નફ્ષ-નુકસાન ખાતે લઈ જઈ બંધ કરવામાં આવે છે. આ ખાતાંઓ બંધ કરવા લખવામાં આવતી નોંધોને આખરનોંધો કહેવામાં આવે છે. બધા જ પ્રકારની આખરનોંધોનો સમાવેશ ખાસ આમનોંધમાં કરવામાં આવે છે.

દા.ત., વર્ષના અંતે ખરીદખાતાની બાકી ₹ 75,000, વેચાણખાતાની બાકી ₹ 85,000, આવકમાલ ગાડાભાડા ખાતાની બાકી ₹ 2000, પગાર ખાતાની બાકી ₹ 20,000, ડિવિડન્ડ ખાતાની બાકી ₹ 3000 છે, તેમની આખરનોંધો લખો.

નીચે પ્રમાણેની આમનોંધો ખાસ આમનોંધમાં નોંધવામાં આવશે.

તારીખ	વિગત	ખા.પા.	ઉધાર (₹)	જમા (₹)
ડિસે. 31	વેપાર ખાતે તે ખરીદ ખાતે [બા.જે. : ₹ 75,000થી ખરીદ ખાતું બંધ કરી વેપાર ખાતે લઈ ગયા તેના.]		75,000	75,000
31	વેચાણ ખાતે તે વેપાર ખાતે [બા.જે. : ₹ 85,000થી વેચાણ ખાતું બંધ કરી વેપાર ખાતે લઈ ગયા તેના.]		85,000	85,000
31	વેપાર ખાતે ઉ તે આવકમાલ ગાડાભાડા ખાતે [બા.જે. : ₹ 2000નું આવકમાલ ગાડાભાડા ખાતું બંધ કરી વેપાર ખાતે લઈ ગયા તેના.]		2000	2000
31	નફા-નુકસાન ખાતે ઉ તે પગાર ખાતે [બા.જે. : ₹ 20,000નું પગાર ખાતું બંધ કરી નફા-નુકસાન ખાતે લઈ ગયા તેના.]		20,000	20,000
31	ડિવિડન્ડ ખાતે ઉ તે નફા-નુકસાન ખાતે [બા.જે. : ₹ 3000નું ડિવિડન્ડ ખાતું બંધ કરી નફા-નુકસાન ખાતે લઈ ગયા તેના.]		3000	3000
	કુલ સરવાળો		1,85,000	1,85,000

નોંધ : આ પ્રકારની આખરનોંધોની વિગતવાર ચર્ચા અને સમજૂતી વાર્ષિક હિસાબોના પ્રકરણમાં આપેલ છે.

6. હવાલાનોંધ (Adjustment Entries)

દરેક હિસાબી વર્ષના અંતે ધંધાકીય એકમે ધંધાનું સાચું પરિજ્ઞામ મેળવવા અને સાચી આર્થિક પરિસ્થિતિ જાણવા માટે કેટલાક હવાલાઓની નોંધ કરવી પડે છે. દા.ત., આખર માલસ્ટૉક, ચૂકવવાના બાકી ખર્ચા, મળવાની બાકી આવક અને ઘસારા વગેરે ખાસ આમનોંધમાં નોંધવામાં આવે છે.

આ પ્રકારની હવાલાનોંધોની વિગતવાર ચર્ચા અને સમજૂતી વાર્ષિક હિસાબોના પ્રકરણમાં કરવામાં આવી છે.

દા.ત., હિસાબી વર્ષને અંતે ₹ 20,000 આખર સ્ટૉક છે. ₹ 5000 પગારના ચૂકવવાના બાકી છે, ₹ 400 વ્યાજના મળવાના બાકી અને મશીનરી પર ₹ 500 ઘસારો ગણવાનો છે.

આમનોંધો

તારીખ	વિગત		ખા.પા.	ઉધાર (₹)	જમા (₹)
ડિસે. 31	આખરમાલ સ્ટૉક ખાતે	G		20,000	
	તે વેપાર ખાતે				20,000
	[બા.જે. : ₹ 20,000ના આખર સ્ટૉકની હવાલાનોંધ	તેના.]			
31	પગા૨ ખાતે	G		5000	
	તે ચૂકવવાના બાકી પગાર ખાતે				5000
	[બા.જે. ∶ ₹ 5000ના ચૂકવવાના બાકી પગારની				
	હવાલાનોંધ કરી તેના.]				
31	મળવાના બાકી વ્યાજ ખાતે	G		400	
	તે વ્યાજ ખાતે				400
	[બા.જે. : ₹ 400ના મળવાના બાકી વ્યાજની હવાલા	નોંધ.]			
31	ઘસારા ખાતે	G		500	
	તે મશીનરી ખાતે				500
	[બા.જે. ∶ ₹ 500ના ઘસારાની હવાલાનોંધ.]				
	કુલ સરવાળ	ળો		25,900	25,900

7. ભૂલસુધારણા નોંધ (Rectification of Errors)

આર્થિક વ્યવહારો નોંધતી વખતે જે ભૂલો નામાનાં હિસાબી ચોપડે થઈ હોય તે સુધારવા માટે જે નોંધ કરવામાં આવે છે, તેને ભૂલસુધારણા નોંધ કહે છે. ધંધાકીય એકમમાં હિસાબી વર્ષ દરમિયાન અનેક વ્યવહારો થાય છે અને તેની હિસાબીનોંધ કરવામાં આવે છે. આ પ્રકારની હિસાબીનોંધ લખવામાં ભૂલ થવાની શક્યતા પણ રહેલી છે.

ચોક્કસ પ્રકારની ભૂલો સુધારવા માટે આમનોંધ લખવી પડે છે. આ પ્રકારની ભૂલસુધારણા નોંધો ખાસ આમનોંધમાં લખવામાં આવે છે.

નોંધ : ભૂલસુધારણા નોંધની વિગતવાર ચર્ચા અને સમજૂતી ભૂલસુધારણા નોંધના પ્રકરણમાં આપવામાં આવી છે.

દા.ત., (A) ₹ 500 પગારના ચૂકવ્યાં પણ તે ઑફિસ ખર્ચ ખાતે ઉધાર થયા છે. આ ભૂલની ભૂલસુધારણા નોંધ નીચે પ્રમાણે કરવામાં આવશે. પગાર ખાતે (3 500 તે ઑફિસ ખર્ચ ખાતે 500 (બા.જે. : પગારના ₹ 500 ઑફિસ ખર્ચ ખાતે ઉધારાઈ ગયા તેના.) (B) ₹ 2000નાં યંત્રની ખરીદીની નોંધ ખરીદ ખાતે થઈ છે. યંત્ર ખાતે 2000 તે ખરીદ ખાતે 2000 (બા.જે. : યંત્રની ખરીદી ખરીદ ખાતે નોધાઈ ગયેલ તે ભૂલ સુધારી તેના.) સ્વાધ્યાય દરેક પ્રશ્ન માટે યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરો : (1) અન્ય પેટાનોંધોમાં ન નોંધાતા હોય તેવા હિસાબી વ્યવહારો કયા ચોપડામાં નોંધાય છે ? (અ) આમનોંધ (બ) ખાસ આમનોંધ (ક) રોકડમેળ (3) અન્ય નોંધ (2) નીચેનામાંથી કોનો પેટાનોંધમાં સમાવેશ થતો નથી ? (અ) વેચાણનોંધ (બ) પેટા રોકડમેળ (ક) ખાતાવહી (ડ) ઉધારનોંધ વર્ષના અંતે ધંધામાં રહેલા આખર સ્ટૉકની હવાલાનોંધ શા માટે લખવી જરૂરી છે ? (અ) ભુલ સુધારવા (બ) સાચો નફો કે નુકસાન શોધવા (ક) ખાતાની ફેરબદલી કરવા (ડ) ખાતું બંધ કરવા નવા ખરીદેલાં યંત્રને ગોઠવવાની મજૂરીના ₹ 1000 મજૂરી ખાતે ઉધાર્યા છે. ભૂલ સુધારતાં કયા ખાતાંને અસર થશે ? (અ) મજુરી ખાતે અને યંત્ર ખાતે (બ) માત્ર યંત્ર ખાતે (ક) માત્ર મજૂરી ખાતે (ડ) રોકડ ખાતે

- 2. ખાસ આમનોંધ એટલે શું તે સમજાવી ઉદાહરણ આપો.
- 3. ખાસ આમનોંધમાં નોંધાતા વ્યવહારોનું વર્ગીકરણ સમજાવો.

વ્યાવહારિક દાખલાઓ :

1.

4. ધૃમિલ કામાણી તા. 1-1-2015ના રોજ નીચેની મિલકતો અને દેવાં સાથે વેપાર શરૂ કરે છે, જેના ઉપરથી શરૂઆતની ખાસ આમનોંધ લખો.

₹ 18,000 રોકડા, ₹ 12,000 બૅન્કસિલક, ₹ 15,000નું ફર્નિચર, ₹ 20,000નો માલસ્ટૉક, ₹ 5000નાં અંગત દેવાદારો અને ₹ 10,000ની માયાબહેનની 12 ટકાની લોનની બાકી લાવ્યા.

નોંધ : રોકડ તથા બૅન્કસિલક રોકડમેળમાં નોંધાશે.

- 5. શ્રી ગુજરાત સ્ટોર્સ લેણીહૂંડી નોંધ, દેવીહૂંડી નોંધ તથા માલપરત નોંધ માટે અલગ પેટાનોંધો રાખતા નથી માટે નીચેના વ્યવહારોની નોંધ તેઓની ખાસ આમનોંધમાં લખો.
  - (1) રમણિકે આપણને ચૂકવવાનાં ₹ 8000ના બદલામાં હૂંડી સ્વીકારી પરત કરી.
  - (2) વિજયની લખેલી ₹ 3000 દેવીહૂંડી સ્વીકારી પરત કરી.
  - (3) ૨મિશાકની લેણીહુંડી ૨મેશને વેચાણશેરો કરી આપી.
  - (4) ₹ 3000નો માલ પરેશે આપણને પરત કર્યો.
  - (5) મહેન્દ્રને ₹ 1500નો માલ પરત મોકલાવ્યો.
- નીચેના વ્યવહારો શ્રી રાકેશ પટેલની ખાસ આમનોંધમાં નોંધો.
  - (1) ₹ 5000નો માલ અનાથ-આશ્રમમાં આપ્યો.
  - (2) ₹ 4000નો માલ નમુના તરીકે મફત વહેંચ્યો.
  - (3) ₹ 8000નો માલ ધંધામાંથી અંગત વપરાશ માટે લઈ ગયા.
  - (4) ₹ 3000નું ફર્નિચર, ₹ 2800નો માલ આપી ખરીદ્યું.
  - (5) ₹ 7000નો માલ અકસ્માતથી નાશ પામ્યો, જે પેટે વીમા કંપનીએ ₹ 5500નો દાવો મંજૂર કર્યો.
  - (6) ₹ 2000 નિરાલી પાસે લેણા છે, જે રકમ હવે મળી શકે તેમ નથી.
  - (7) યંત્ર પર ₹ 800 ઘસારો માંડીવાળો.
  - (8) માર્ચ મહિનાનો પગાર ₹ 7800 ચૂકવવાનો બાકી છે.
- 7. નીચેના વ્યવહારોની નોંધ શ્રી એકતાના ચોપડે ખાસ આમનોંધમાં લખો :

2014

- માર્ચ 1 ધંધો શરૂ કરવા માટે ₹ 7000નું ફર્નિચર, ₹ 15,000નો માલ અને ₹ 20,000નાં યંત્રો ધંધામાં લાવ્યા.
  - 2 ₹ 2000નું સાયન્ટિફિક કેલ્ક્યુલેટર તથા ₹ 25,000નો સેલ્યુલર ફોન ધંધા માટે 'કમલેશ ટ્રેડર્સ'માંથી ખરીદ્યા.
  - 3 ₹ 3000નો માલ આપી ઘર માટે ₹ 2500નો પંખો ખરીદ્યો.
  - 4 ₹ 8000ની હૂંડી નમ્રતા પર લખી, જે તેણે સ્વીકારી પરત કરી.
  - 5 નમ્રતાની હૂંડી યેશાને ₹ 8050ના દેવા પેટે ચૂકતે હિસાબે વેચાણશેરો કરી આપી.
  - 6 ₹ 6000ની હુંડી ભારતે લખી, જે આપણે સ્વીકારી તેઓને પરત કરી.
  - 7 ₹ 8000નો માલ દુકાનમાંથી ચોરાઈ ગયો જેની સામે વીમા કંપનીએ 75 % રકમનો દાવો મંજર કર્યો.
  - 8 નિરવ પાસેથી આપણે ₹ 8000 લેવાના છે અને નિલનને ₹ 8200 આપવાનાં છે, ₹ 8000 નિરવ પાસે કબુલાવી નિલનનો હિસાબ ચુકતે કર્યો.
  - 9 રાજેન્દ્ર પાસેથી ₹ 2000 ઘાલખાધ પરતના રોકડા મળ્યા.
  - 10 મનોજને ₹ 300 વ્યાજના ચકવવાના થયા.
- 8. નીચેના વ્યવહારોની ખાસ આમનોંધ લખો :
  - (1) રેશુકા પાસેથી મળેલ ₹ 700ની નોંધ ભૂમિકા ખાતે કરેલ છે.
  - (2) ઉપદેશના અગાઉ માંડી વાળેલ ઘાલખાધના ₹ 1000 પરત મળેલ છે, જે ઉપદેશ ખાતે જમા કરેલ છે.

- (3) શર્માને ચૂકવેલ ₹ 800 વર્મા ખાતે ઉધાર કરેલ છે.
- (4) વીમા પ્રીમિયમના ચૂકવેલ ₹ 1200 ઉપાડ ખાતે ઉધાર કરેલ છે.
- (5) ધંધામાંથી ₹ 6000નું જૂનું ફર્નિચર ₹ 5800માં વેચી દીધું.
- 9. નીચેનાં ખાતાં બંધ કરવાની નોંધો લખો :
  - (1) વ્યાજ ખર્ચ ખાતં ₹ 1000
  - (2) વેચાણપરત ખાતું ₹ 3000
  - (3) ખરીદપરત ખાતું ₹ 2000
  - (4) મળેલ વ્યાજ ખાતું ₹ 800
  - (5) જાહેરાત ખર્ચ ખાતું ₹ 1500
  - (6) પગાર ખાતું ₹ 4000
  - (7) મળેલ ડિવિડન્ડ ખાતું ₹ 700
  - (8) ખરીદ ખાતું ₹ 5000
  - (9) વેચાણ ખાતું ₹ 10,000

•